ఎదగని తోటలో....

....ఎదిగిన గులాబి

శ్రీ ఆర్. ఎస్. కె. మూర్తి

ఆ తోటకంతటికి ఆగులాబీనే ఏదో వింతగా ఉంటుంది. తోటంతా ఎదగని మొక్కలు; పెరగని పూలు. ఆ తోటలో పూసిన బంతిపువ్వు గడ్డిపువ్వంత చిన్నదిగా ఉంటుంది. బొడ్డుమల్లె తెల్ల గోరింట పువ్వులా ఉంటుంది—వాసనా, వల్లకాడూ లేకుండా. ఇక ఏ దానిమ్మో పిందెవేస్తే, అది చచ్చినా పెరగదు. పండురాదు. అసలా నేల పూలతోటకు అనువైనది కానేకాదట. కొంకిరినేలట, అది. వంకర పూలే పూస్తుంది!

కాని, ఆ గులాబీమాత్రం అదేమిటో ఏపుగా ఎదిగింది; చక్కటి పూలు పూస్తున్నది. సువాసనలు విరజిమ్ముతున్నది.

ఏపుగా ఎదిగిన ఆ గులాబీని చూస్తే, గాడిదల మధ్య నించున్న జిరాఫీ గుర్తుకొచ్చింది, కొందరికి—కాదు. కాదు, చాలమందికి. ఏ జవనాశ్వమో గుర్తుకు రాదా అంటే రాదుగా మరి! ఇంతింతై వటుడింతై భూనభోంతరళాలు నింపి, సకల లోకాలకు గౌరవ భాజనమైన పరమేశ్వరరూపం గుర్తురాకూడదా అంటే రాదు మరి! గాడిదలమధ్య నించున్న జిరాఫీనే గుర్తుకొస్తుంది—ఈ లోకపు జనాలకందరికి.

ఎందుకునంటే......ఏం చెప్పగలం? ఎవరి సంస్కారం వారిది!

ఎదగని తోటలో ...ఎదిగిన గులాబీ! అందరిలోను అది ఆప్యాయతనే రేపాలనే ఆశకు ఆస్కారం ఏముంది? అందరికి అది గౌరవ భాజనమే అవుతుందనే గ్యారంటీ ఎందుకుండాలి? ఎవరి మానసిక సౌందర్యం వారిది!

'ఒరేయి రామయ్యా, ఆ గులాబీ ఒక్కటే అలాఉంటే తోటంతా వికారంగా లేదురా! పీకి అవతల పారెయ్యి, ఆ పాడు మొక్కను,' అంటుంటారు, ఆ తోట కొచ్చిన 'సౌందర్యోపాసకులు' కొందరు. అంటారంటే, వారి సౌందర్యోపాసన స్వరూపం అదీ మరి!

రామయ్యేమో ఆ తోటకు మాలి.

'అమ్మో, గులాబీని పీకేస్తే యింకేమన్నా ఉందా, అమ్మగారి మనసు భగ్గుమందూ?' అంటాడు, రామయ్య. అనాగరిక మానవుడు కదా, అతను—అందుకని!

'మీ అమ్మగారిది చల్లటి మనసు కదరా! ఇంత మాత్రానికే భగ్గు మంటుందా ?' ఎగతాళిగా మాట్లాడుతారు, నాగరిక జీవులు.

'ఎదిగిన మొక్కను యిరిచెయ్యటానికి చల్లటి మనసు ఒప్పుకుంటుందేంటి ?' అంటాడు, మాలి—లోకం తెలియని అమాయకత్వంలో. 'ఆయమ్మ నిజంగా చల్లటి తల్లే'—అని తనకు తాను హామీ కూడ యిచ్చుకుంటాడు, మరోసారి – లోకపు నీతులకు అతీతంగా.

*　　*　　*

సుమిత్రాదేవి చల్లటి తల్లి – అనే అంటారు ఆవిడ 'దగ్గర' పనిచేసే కూలీలు, తోటీలు, నౌకర్లు. అనాగరిక జీవులు!

'ఆ...మబ్బు విడిచిన ఎండ, మొగుడ్ని విడిచి వచ్చిన మన సుమిత్రమ్మ చల్లగానే ఉంటారు మరి' అంటూ వ్యంగ్యాలు, విసుర్లు పోతారు, ఆ కాలేజీలో ఆమె 'కింద' పనిచేసే లెక్చెరర్లు, మేష్టర్లు. సంస్కార జీవులు వీరు!

సుమిత్రాదేవి ఆ కాలేజీ ప్రిన్సిపాలు.

వారు చల్లటి తల్లని దీవించినా, వీరు మరేదో అని వెక్కిరించినా, వారికి వీరికి కూడ అసలామెను గురించి తెలిసిందే చాల తక్కువ. ఆమెను గురించి అసలు ఎవరికైనా తెలిసిందే చాల కొద్ది. నాలుగేళ్ల ఆమెతో కాపురం చేసిన భర్తకే ఆమెను గురించి ఏమీ తెలియలేదు, మరి. ఆమె అసలు ఆయనకు అర్థమే కాలేదు. నాలుగేళ్ల చక్కగా కాపురం చేసిన యిల్లాలు అకస్మాత్తుగా ఒక రోజున 'విడాకులు తీసుకుందామండీ' అన్నదంటే, ఆమె ఆ భర్తకు ఏం అర్థమైనట్లు చెప్పండి? పెళ్ళినాడు జరిగిన ఏదో పేచీని పురస్కరించుకొని...

*　　　*　　　*

సుమిత్ర పెళ్ళినాడు కట్నాల దగ్గర పేచీ వచ్చింది. పీటలమీదనుంచి లేచాడు, పెళ్ళికొడుకు. లేచినవాడు కళ్ళు ఆ నాసిక్ సరుకు మీదనే ఉంచుకొని లేచిపోయినా బాగుండేది. కాదని ఆ కళ్లు దించి, పెళ్లికూతురు వంక అదో నెత్తికెక్కిన చూపుతో చూచాడు—అప్పటికా పెళ్లికూతురేదో భూమిలోకి దిగబడిపోయి ఉంటుందనే ధీమాతో. కాని కళ్లెత్తి, ఎదిగిన వటు డిలా, ఆ పెళ్లికూతురు తన వంక చూచిన చూపులకు కంగారెత్తిపోయి. కాళ్ల తేళ్ల కలుగులో చిక్కుకుపోయిన వాడల్లే కటకటలాడి పోయాడు—కోదండరామయ్య. ఆ జవ్వని కళ్లలో కని పించిన భావం—దాన్ని ఏమని వర్ణించాలో ఎన్ని సంవత్సరాలకు తెలియలేదు, ఆయనకు. అది కోపమో, అసహ్యమో, ఆవేదనో, విచారమో, జాలో—ఏమిటో ఆయనకు తెలియలేదు, ఎంతకాలానికీ. కాకపోతే ఒక్క భయం మాత్రం ఆ పెళ్లికొడుకుకు అనాడు కలి గింది—ఈ ఆడకూతురు తన బొంట్లను జీవితకాల మంతా అసహ్యించుకోగలదని. తగాదాలు తీరి, పెళ్లి పూర్తయిందన్న తర్వాత కూడ అతన్ని ఆ భయమే పట్టిపీకింది, చాలరోజులు. సుమిత్ర కాపురానికొచ్చి ఓ బిడ్డ తల్లయి కాస్త కాలం గడిచినమీదట గాని, కోదండరామయ్య హృదయం కుదటపడలేదు. మారు ఆకు వేసింతర్వాతగాని ఈమొక్క తనతోటలో నిలిచి పూలు పూస్తుందనే నమ్మిక కలుగలేదు, ఆయనకు. కమల పుట్టేవరకు ఆయన బెరుకు తగ్గనేలేదు, అసలు.

అటువంటిది కమల పుట్టిన రెండేళ్లకు ఒక రోజున పసిపిల్లను వొళ్లో వేసుకు కూర్చొని, ఎటో ఏమిటోగా చూస్తూ, అదేదో మామూలు కబురుకు మల్లే 'మనం విడాకులు తీసుకుందామండీ, ఏమం టారు?' అన్న సుమిత్రను, దిగిన కళ్లతో చూచిన కోదండరామయ్యకు ఆ పెళ్లినాడు కళ్లెత్తి తనను చూచి, తేళ్ల కలుగులోకి నెట్టిన జవ్వనే గుర్తు కొచ్చింది. ఆ సంఘటనను ఈ ఆడకూతురు మరచి పోలేదు. మరచిపోదు. దానికీమె తనను జీవిత కాల మంతా అసహ్యించుకోగలదు. ఈ మొక్క ఈనేలలో ఎదగదు.

కంగారు పడిపోయాడు, కోదండరామయ్య.

'ఏమిటి మిత్రా, ఏమిటీ మాటలు? మన మిప్పుడు విడాకులు యిచ్చుకోవటం ఏమిటి? ఏమిటీ ఆలోచన?'

'ఆలోచన కాదండీ. బాగా ఆలోచించి నేను తీసుకున్న నిర్ణయం?'

'నిర్ణయమా? ఆలోచించి మరీ తీసుకున్న నిర్ణయమా?'

'ఆలోచించకుండా నేనెప్పుడైనా నిర్ణయాలు తీసుకున్నానా?'

'ఆలోచించిన దానివే అయితే మరా ఆడపిల్ల సంగతి ఏమని ఆలోచించావు? విడాకులిచ్చిన తల్లి కూతుర్ని, రేపా పిల్లను ఎవడైనా పెళ్ళాడుతాడా?'

'తల్లి గతంతో సంబంధం లేకుండా నా పిల్లను చేసుకునేవాడే దొరకడంటారా? ఈ కాలమెప్పుడూ యిలా కొంకిరిపూలే పూస్తూ ఉంటుందంటారా?'

కాలం పూసిన పూలు—యిదేం భాష? అర్థం కాలేదు, కోదండరామయ్యకు.

'కాకపోయినా అసలెందుకు మిత్రా, యిలాంటి నిర్ణయాన్ని నువ్వెందుకు తీసుకున్నట్లు?' దీనుడై పోయాడు, కోదండరామయ్య.

'ఎందుకో మీకు తెలియదా?'

తెలుసుననే కోదండరామయ్య నమ్మకంకూడ.

'ఎప్పుడో పెండ్లినాడు జరిగిందాన్ని పురస్కరించుకొని ..'

'.................................'

'ఆనాడు నాన్న వాళ్లంటే ఉన్న భయంతో అలా చేశాననుకో. అది నచ్చని దానివి అసలిన్ని రోజులు నాతో కాపురం ఎలా చేశావు? ఇప్పుడేదో ఉద్యోగం దొరికిందనేగా, నువ్వింత నిర్భయంగా విడాకులిస్తానంటున్నావు? వెధవ మేష్టరీ ఉద్యోగంతో కోట్లు సంపాదించి, నీ కూతురి జీవితంలో పూలబాటలు వెయ్యగలనని అనుకోబోకు. దాని జీవితం పాడు చెయ్యకు. ప్లీజ్'—

ఆవేదనా, ఆక్రోశమూ, ఆశా, నిరాశలమధ్య ఊగులాడుతూ ఆయనచేసిన అభ్యర్థనను నిర్వికారంగా త్రోసి పుచ్చింది, సుమిత్ర—ఆనాడు.

* * *

త్రోసి పుచ్చక తప్పలేదు, సుమిత్ర కానాడు.

ఉద్యోగం దొరికిందనే ధీమాతోనే తానా నిర్ణయం తీసుకుందా? తన నిర్ణయాన్ని ప్రోత్సహించిన ఒక అంశం అది కావచ్చు. స్త్రీకూడ తన కాళ్ళమీద తాను నిలబడగలిగిననాడు అభిమానమున్న అన్ని జీవులకు మల్లేనే ఆమెకూడ ఆత్మగౌరవ ప్రోదితమైన నిర్ణయాలు తీసుకోగలదు. ఒకరి కూతురిగా, మరొకరి భార్యగా, యింకొకరి తల్లిగా—ఇలా ఎవరో ఒకరి ఒద్దికలో బ్రతకవలసి వచ్చినంతవరకు ఆత్మగౌరవాన్ని గురించి ఆమె ఆలోచించలేక పోవచ్చు. ఏదో జీవిక లభించిన తర్వాత అనుబంధం, ఆప్యాయతాలేని బంధానికి, బానిసత్వానికి లోబడవలసిన అవసరం ఏముంటుంది? భర్తతోనే వ్యభిచరిస్తున్నానని బాధపడూ్తూ ఆ కాపురం చెయ్యవలసిన అవసరం ఏముంది?

* * *

'భర్త'తోనే తాను వ్యభిచరిస్తున్నట్లు అప్పటికి రెండేళ్లుగా బాధపడుతూనే ఉంది, సుమిత్ర.

పెళ్లయిన రెండేళ్లకు ఆమెకు తెలిసింది— తాను వేరొకరి 'భర్త'ను పెండ్లాడానని. తనకు 'తాళి' గట్టినవాడు అంతకు మునుపే మాలతిలో భర్తృత్వం నెరపాడని. కట్నం చాలదని పెండ్లి పీటలమీాదనుంచి లేచిన పెండ్లికొడుకు, కట్నం మనలు ముట్టదని మాలతి హృదయంలోనుంచి మొరటుగా లేచివచ్చిన వాడని. పెండ్లి పీటలమీాదనుంచి లేచిపోయిన వానిని తానుక్షమించలేక పోయానని కోదండరామయ్య అనుకోవచ్చు. లోకమూ భావించవచ్చు. కాని తనకో? మరొకరి హృదయ పీఠంమీాద నుంచి లేచిపోయివచ్చిన మనిషితో కాపురం చెయ్యటమంటే ఎవరో డబ్బిచ్చి తెచ్చుకున్న డిగోలోతో సంసారం చెయ్యటమే కదా? రెండేళ్లు సుమిత్ర ఆ బాధను అనుభవించింది.

ఉద్యోగం దొరికేనాటికి రెండేళ్లనాడే తీసుకున్న నిర్ణయం సుమిత్రది. అసలు రెండేళ్లు వాయిదా పడిందంటే స్త్రీగా సమాజంలో తనకున్న బలహీన స్థానం కారణం కావచ్చు. అంతేకాని నిర్ణయం అప్పటిది కాదే! మేష్టరుద్యోగంలో కోట్లు సంపాదించి కూతుర్ని పూలలో ముంచెత్తాలని తానూ పేరాశ పడలేదు. ఆత్మాభిమానంతో తాను బ్రతికి, ఆప్యాయతతో తన కూతుర్నిపెంచి, అనురాగమయ జీవితాన్ని ఆ చిన్నారికి యివ్వగలననేదే ఆమె ఆశ. అంతేకాని వినోద విలాసాలు యివ్వాలని కాదే. తల్లి గతంతో సంబంధం లేకుండా, కూతుర్ని చేపట్టే సంస్కార హృదయమే లభించదా, ఈ లోకంలో? అంత గొడ్డుపోయిందా, ఈ మానవలోకం!

ఎదగని మొక్కలున్న తోటలో ఏదో ఒక మొక్క ఏపుగా ఎదగకూడదా!

ఇంత ఆలోచించే కోదండరామయ్య అభ్యర్థనను త్రోసిపుచ్చింది, ఆ నాటి సుమిత్ర.

* * *

గొడ్డుపో లేదు, మానవలోకం......

అనురాగ హృదయులకి లోటు లేదు, ఈ లోకంలో. ఆత్మీయత నెరపేవారు లేకపోలేదు. కాని ఏమీా కాలం ? ఇది ఎదగని కాలమే! కట్టుబాట్లతో, సాన్‌ఫోర్త్రైజుడు చెయ్యని బట్టలకి మల్లే, కుదించుకుపోయిన సమాజమే! చైనీయులు తమ పిల్లల పాదాలకు చిక్కని బూట్లు తొడిగి అవి ఎదగకుండా చేస్తారుట. మన హృదయాలకి యిలాంటి ఏవో

పట్టీలు బిగించబడే ఉంటై. హృదయాలు ఎదగవు. సువాసనలు వెదజల్లలేవు. ఏపుగా ఎదిగిన మొక్కను వింతగానో, వెక్కిరింతగానో చూసే లోకమిది!

ఇట్టి లోకపు స్వరూపాన్ని అర్థం చేసుకోలేక పోయింది, సుమిత్ర. తాను చేసిన పనిని తన దృష్టి కోణంనుంచి మాత్రమే చూసిం దామె. మరొక స్త్రీ 'భర్త'తో తాను కలిసి కాపురం చెయ్యలేననుకొన్నది. సాటి ఆడవాని జీవితంలో పువ్వులు పరవాలనుకుంది. తన జీవితం ముళ్ళ బాటైనా ఫరవాలేదనుకొంది. కోదండరామయ్య మళ్ళా పెళ్ళి చేసుకొని సుఖంగా ఉన్నాడని మొన్న నీ మధ్యనే విన్నది, సుమిత్రాదేవి. ఆ రోజున ఆమె హృదయం ఏదో తేలికగా ఊపిరి పీల్చుకున్నది కూడ. తన డబ్బుతో కట్నం సమస్యను తీర్చేసి, కట్నమివ్వలేని ఒక అభాగ్యురాలి జీవితం చక్క దిద్దానని ఆమె సంబరపడింది. ఎదగని ఈ లోకంలో కూడ తనలాగ ఎదిగిన హృదయా లున్నందుకు ఆమె గర్వపడింది. కంగ్రాట్యులేటు చేసుకొంది, తనను తాను.

* * *

అయితే ఎదగని ఈ లోకం తన ఎదుగుదలను అరికట్టలేకపోయినా, తన చిన్నారి జీవితాన్ని ఎదగ నివ్వదేమోననే అనుమానం ఎన్నడూ కలుగలేదు, సుమిత్రాదేవికి. కాని, ఏమైందీ రోజున...? తన కమలే వచ్చి నిలదీస్తే ఏం చెప్పాలో తెలియలేదు, సుమిత్రమ్మకు.

'అమ్మా, నువ్వలా నాన్నగార్ని వదిలివేయకుండా ఉంటేనే బాగుండేది కదమ్మా!'—కాలేజీకి బయలు దేరి వెళ్తున్న తల్లిని కమల వేసిన ప్రశ్న యిది. సమాధానం తెలియలేదు, సుమిత్రమ్మకు. కొండ శిఖరం మీద నిలచి అలవోకగా ఈ లోకాన్ని చూస్తున్న తనను ఏ గాలిదెబ్బో క్రిందకు కొట్టివేసినట్లయింది.

* * *

మొన్న నీ మధ్యనే గదా, తన కట్నంతో తానో స్త్రీ జీవితాన్ని చక్కబరచానని తెలుసుకొని సంతృప్తి చెందింది! సరిగ్గా పది రోజులనాడే కాబోలు వచ్చింది, ఆ అమ్మాయి తన రూముకి. మాలతీ, కోదండరామయ్యల కూతురట, ఆ అమ్మాయి. ఎంతటి బేలతనం ప్రదర్శించిందో!

'మేడం, మీరు నన్నిలా సస్పెండు చేసే నేనేదో ఘోరమైన తప్పు చేశానని లోకం ఎత్తిపొడుస్తుంది, మేడం. ఆడపిల్లను. క్షమించండి. ఏదో ఉద్రేకంలో యింగ్లీషు మేడం మాట కాదన్నాను. ఆడపిల్లనలా ఉద్రేకపడటం తప్పే. క్షమించండి'—అంటూ బెంబేలు పడిపోయింది.

ఆడపిల్ల! ఉద్రేక పడకూడదు! ఇంత చిన్న వయసులో ఎంతటి బానిస భావన! ఎందుకిలా రంగరించి పోస్తారో ఆడపిల్లలకీ పిరికితనాన్ని! కాలేజీనుంచి నాలుగురోజులు సస్పెండైతే, తనకీ లోకంలోనే స్థానం లేకుండా పోతుందని భయపడే పిచ్చిపిల్ల! ఎవరి అమ్మాయో...?

'ఎవరమ్మాయి వమ్మా నువ్వు?' అనడిగింది, ప్రిన్సిపాలు సుమిత్రాదేవి — డాక్టరు కోదండరామయ్య కూతుర్ని.

జవాబు విన్న సుమిత్రమ్మ హృదయం ఏదో తంగులరాట్న మెక్కినట్లు జివ్వుమంది. ఆ కోదండరామయ్య తన కోదండరామయ్యేనని, ఆయన పెళ్ళి చేసుకున్నది అప్పటి మాలతినేనని, ఆ దంపతు లిప్పుడు సుఖంగా ఉంటున్నారని.. యిలా ఒక్కొక్క విషయమే ఆ పిల్లనుంచి తెలుసుకున్నప్పుడు సుమిత్రమ్మ హృదయం పొయ్యి మీద పెట్టిన చల్లటి నీళ్లకుమళ్లే కాస్త కాస్తగా వేడెక్కి ఏదో హాయితో నిండిపోయింది.

తాను చేసిన పనిని ఇకనీలోకం ఎలా వెక్కిరించినా ఫర్వాలేదు. మబ్బు విడిచిన ఎండ లోకానికి మేలునే చేస్తుంది. చీకటి కోణాలను వెలుగులతో నింపుతుంది. తానూ ఒక సాటిస్త్రీ జీవితాన్ని చక్కబరచింది...అలా హాయిని నింపుకుంది సుమిత్రమ్మ మనస్సు.

అయితే ఈ కోదండరామయ్యగారు తన పిల్లల హృదయాలను రోజుకోసారి ఫ్రిజిడైర్‌లో పెట్టి తీస్తున్నారన్నమాట!...సన్నగా నవ్వుకొంది, సుమిత్రమ్మ హృదయం.

తాను చేసిన పని చెయ్యకపోతే తన కమలకి కూడ ఈ అమ్మాయిలాగే 'ఆడపిల్లను మేడం' అంటూ...

నవ్వు వచ్చింది, సుమిత్రమ్మకు.

ఫార్చ్యునేట్లీ...తన కమల కిలాంటి పిరికితనం తెలియదు. లోకాన్నే ఎదిరించిన సుమిత్రమ్మ కూతురు కదా! ఏపుగా ఎదిగిన ఒక హృదయానికి మారు రెమ్మ కదా; కమల!

తన కమల యిలా బేలకాదు. ఓ...ప్రసాద్... ఎ వండర్‌ఫుల్ యంగ్‌ఛాప్! కమలకు ఆప్యాయత నందివ్వగల అనురాగ హృదయుడు! లోకం గొడ్డు పోలేదని తానొకనాడు అన్నమాటను రుజువుచేసిన ప్లెజంట్ యంగ్ మాన్!

తానెన్నిసారో పరీక్షించింది, ప్రసాద్‌ను.

'చూడుబాబూ, నువ్వు కమల స్నేహంగా ఉండటాన్ని నేనేదో అడ్డగిస్తున్నాననుకోకు. కమలతో స్నేహం చేసేవాడు ఆ పిల్లతల్లి గతాన్ని పట్టించుకోని వాడుగా ఉండాలి బాబూ!' ఇలా సూటిగానే అడిగేసింది.

'ష్యూర్' మేడం. నేనూ అదే చెప్తుంటాను, కమలతో. కాకపోయినా కమల తల్లికేం మేడం. ఆమె ఆదర్శమూర్తి. ఈలోకం అతిసహజంగా చూసి సహించే ఒక మహాపరాధాన్ని క్షమించలేని ధర్మ మూర్తి.'

'అయితే ప్రసాద్...'

'నాకంతా తెల్సు మేడం. కట్నం చాలలేదని పెళ్ళి మాటలమీద నుంచి లేచే మగవాడ్ని క్షమించలేక పోవటంతోనే ఎంతో ఔన్నత్యాన్ని భావన చేస్తాను, నేను.'

కోదండరామయ్యగారి కూతురి కేసును డిస్పోజ్ చేస్తూనే యిన్ని దృశ్యాలను తప్పుకొంది, సుమిత్రమ్మ మనస్సు.

* * *

ఇదంతా జరిగి ఎన్నోరోజులు కాలేదు. తన మనసును ఉయ్యాల లెక్కించి ఊగిసలాడించిన తృప్తి యింకా పచ్చిగానే ఉంది...

ఇంతలోనే కమల అన్నమాటలతో తానెక్కిన ఉయ్యాల అంతుతెలియని అగాంధంలోకి పడిపో తున్నట్లు కెవ్వుమంది, సుమిత్రమ్మ హృదయం.

ఆనాడలా నాన్నగార్ని వదిలిరాకుండా ఉంటేనే బాగుండేదా?? ఏమిటంటున్నది, తనకూతురు? ఎందు కంటున్నదీ భయంకరమైన మాటల్ని? 'ఏమమ్మా, ఏమైందీ, యిప్పుడు నాన్నగారి ప్రసక్తి ఎందు కొచ్చిందమ్మా?' అనడిగింది, సుమిత్రమ్మ ఆదుర్దాగా కాలేజీకి బయలుదేరినదల్లా గబుక్కున ఆగిపోయి.

'లోకం కదమ్మా, అది మనతోపాటు పరుగులు పెట్టుకుంటూ రాదుకదా? మనమే వెనకా ముందూ చూసుకుంటూ లోకంతోకలిసి అడుగులు వెయ్యటం మంచిదేమో?'

అబ్బ, ఎంతెంత పెద్ద మాట్లాడుతున్నదీ చిన్నారి కమల, లోకంతోకలిసి అడుగులు వెయ్యాలా? పరుగులు నేర్చినవారు, పరుగెత్తే శక్తిగలవారు. పరుగులు పెట్టుకుంటూపోతే తప్పా? వెనక్కు చూసుకుంటూ, ఆగుతూ, కూలబడుతూ, ఈ కుంటి లోకాన్ని వెంటపెటుకు పోవాలా?

'అయితే కమలా, ముందుకు నడవటం, కలసి నడవలేని లోకాన్ని వెనకనేవదలి ముందుకుపోవటం— యిది తప్పంటావా? అలా ముందుకు నడిచినవారు లేకపోతే.. ఒక శంకరుడు, ఒక బుద్ధుడు, ఒక రామ కృష్ణుడు...వీరు పరుగులు పెట్టూ పోబట్టేకదా ఆయాసపడుతూ నన్నా. నురగలు కక్కుకుంటూ నన్నా, ఈలోకం కాస్త ముందుకు గెంతుతున్నది. కాకి గెంతులతోనన్నా?' ఎవ్వరితో ఎన్నడూ ఎట్టివాదనకు దిగని సుమిత్రమ్మ కూతురితోనే వాదం పెట్టుకోవాల్సి వచ్చింది.

'వారంతా సర్వసంగ పరిత్యాగు లమ్మా. వెనుకకు చూడకుండా ముందుకే పోయినా, వెనకనున్న ఏకూతుర్నీ పట్టిపీడించే నెరవు ఈ లోకానికి లేదుకదా?'

కమల సమాధానం ఖంగున ఏదో సత్యాన్ని గంటకొటి వినిపించింది.

ఓహో...యిదా సంగతి? తనకేమీ చెయ్యలేని లోకం తనవార్నిపట్టి లాగుతున్నదన్నమాట. అన్న మీది కోపంతో అతని పుస్తకాలను చించివేసే తమ్ముడి తంతుగా ఉందన్నమాట, ఈ లోకపు తీరు. ఎదగని కాలంలో ఏపుగా హృదయాలను ఎదిగించు

కోవాలనుకునే వారు సర్వసంగ పరిత్యాగులై ఉండాలన్న మాట !

అయ్యో, ఎంతటి క్రూరంగా ఉన్నదీ లోకపు స్వరూపం;

ఈ లోకపు దుర్మార్గాన్ని తాను ధైర్యంగానే ఎదుర్కొని నిలబడింది. తననేమీ చెయ్యలేక పోయిందీ లోకం. తన కమల మళ్లీ యింత యుద్ధం చెయ్యాలా. ఈ ప్రపంచంతో. చేసి గెలిస్తే మాత్రం తర్వాత మళ్లీ కమల సంతానం : కాకపోయినా ప్రసాదేకాదన్న తన కమలను మరొకరు ముందుకువచ్చి చేపట్టారా, అసలు? ఎంతటి ఘోరమైన ఆరోపణ...లేచివచ్చిన దాని కూతురా, తన కమల? ఒక స్త్రీ హృదయం నుంచి లేచివచ్చిన జబ్బు మనిషిని, జబ్బు గుండె వాడిని క్షమించ లేక దూరంగా వచ్చినందుకు తనకీ మనుషులిచ్చే బిరుదు లేచివచ్చినదనా? ఆహా...ఎంత చక్కటి తీర్పు! అందరికోసం అందరి కలసి ఏర్పరచు కున్న సాంఘిక కట్టుబాట్లు పురుషులకు పూలమాలలై స్త్రీలకు గుదిబండలు అవుతున్నాయా? వివాహం వంటి పవిత్ర వ్యవస్థతో కూడ యిలాంటి దుస్థితిని సహించటమెట్లా!

తప్పదు. తనవారికోసం తలవంచక తప్పదు. లోకంతో కలిసి కుంటి అడుగులు వెయ్యక తప్పదు. ఏ కట్టుబాట్లను ఎలా కాదన్నా కుటుంబ క్షేమం కోసం సామాజిక కట్టుబాట్లకు బిగిపడక తప్పదు.

అయిందేదో అయిపోయింది. ఇప్పుడు తన కూతురి జీవితాన్ని చక్కదిద్దటమెట్లా, ఎలాగోలా ప్రసాద్ నే......

* * *

'చూడు బాబు, మీ తల్లి దండ్రులేదో...'

'అవును మేడం. వారన్నది మంచిదని అనను. మార్పు తప్పని నేను భావించను. అది తప్పనిదనే నేను అంగీకరిస్తాను. కాని సమాజపు కట్టుబాట్లకు సంబంధించినంతవరకు ఈ మార్పులు అతిసహజంగా కాలక్రమంలో వస్తేనే మంచిదేమో ననిపిస్తున్నది, మేడం—మా వాళ్ళ ధోరణి చూస్తుంటే.'

అలా ఎన్నడయ్యా వచ్చినవా, ఎందరో కొందరు బలికాకుండా! సుమిత్రమ్మ అనుభవం గిల్లి చెప్పింది. కాని...తన జీవితాన్ని బలిపెట్టుకునే హక్కు తనకున్న దేమో, కాని తన కూతురి జీవితన్ని బలిపెట్టే హక్కు తన కెక్కడిది ? తప్పదు. లొంగిపోక తప్పదు.

'అవునేమోలే బాబూ! నేను మార్పుయొక్క అవసరాన్ని గుర్తించానే తప్ప...సరేలే, ఆ గొడవంతా ఇప్పుడెందుకు ? మరిప్పుడు కమల నేం చేద్దా మంటావు ?'

'కమలను కాదని నేను జీవించగలనా, మేడం?'

'మరైతే...'

'మా వాళ్ళతో గట్టిగా పట్టుబట్టాను. వాళ్లూ ఒక విధంగా అంగీకరించారు. కాని...'

'ఏమిటో చెప్పు బాబూ ?'

'ఎలా చెప్పాలో, ఏమని చెప్పాలో ?'

'ఫర్వాలేదు చెప్పు బాబూ. నా కమల కోసం నేను ఏదైనా సహిస్తాను.'

'ఆ పిల్ల తల్లి మనింటికి వస్తూ పోతూ ఉంటే బంధువుల్లో మనకేం మర్యాదగా ఉంటుందిరా, అన్నారండీ.'

'అంటే నేను కమలను వదిలి శాశ్వతంగా దూరంగా వెళ్తే...'

* * *

తప్పదు. తనకు తానీ శిక్ష అనుభవించక తప్పదు. ఒక తప్పును సరిదిద్దటానికి తాను చేసిన ప్రయత్నంలో ఈ లొంగుబాటు చూపించక తప్పదు.
'అలాగే కానీ బాబూ, ఆ పెళ్ళి కాస్తా అయిపోతే నేను దూరంగానే వెళ్ళిపోతాను. న్యాయం చెప్పిన న్యాయాధికారినే శిక్షిస్తున్న రోజులు కదా యివి ?'

'మీరలా అంటే నేను భరించలేను మేడం. ఎంతో సాహసం చెయ్యాలనిపిస్తోంది.'

'వద్దు బాబూ, వద్దు. నువ్విప్పుడిలా సాహసం చేస్తే రేపు నీ పిల్లల విషయంలో మళ్లీ మీరిలాంటి క్రైసిస్‌నే ఎదుర్కోవలసి రావచ్చు. ఈకథ యిక్కడితో ముగిసిపోనీ—బాబూ!'

* * *

ఎక్కడ ముగుస్తున్నదీ కథ!

* * *

''ఇదేమిట్రోయి రామయ్య, ఏమైందీ మీ మంచి గులాబీ'' పాశవికానందంతో పొంగిపోతూ ప్రశ్నించారు, సౌందర్యోపాసకులు తోటను చూడవచ్చిన సంస్కార హృదయులు!

'పాడు పశువులు! యిన్ని పాడుమొక్కల్ని వది లేసి బంగారు గులాబీని పాడుచేసినై'—అమాయకంగా ఆక్రోశించాడు, రామయ్య.

రామయ్యేమో ఆతోటకు మాలి!

ఆ తోటంతా ఎదగనిమొక్కలు! పెరగనిపూలు!

అతోటకంతటికీ అదో వింతగా ఉంటుండేది, ఆ గులాబీ! ఎదగని తోటలో ఎదిగిన గులాబీ! పాడు పశువులు, పాడుచేసి పోయినై టు!

* * *

పోనీ యిక్కడ ముగియవచ్చా, ఈ కథ!